

یکسان‌سازی نامهای جغرافیایی در مقیاس کلان و خرد

کمال نوذری*

چکیده

امروزه عوامل مختلفی در تعیین نامهای جغرافیایی دخالت دارند. به طوری که در موارد زیادی مکانهای مختلف جغرافیایی دارای یک اسم واحد و مشترک نمی باشند. این مسأله مشکلات مختلفی را برای این مکانها به وجود آورده است. بنابراین یکسان‌سازی و یکسان‌نگری اسامی جغرافیایی امروزها از جنبه‌های مختلف سیاسی- امنیتی، تاریخی- فرهنگی و علمی و... است. شایان ذکر است که این مسأله در مقیاسهای مختلف جغرافیایی دارای آثار مختلفی است. ما در این نوشتار سعی داریم تا بررسی اهمیت یکسان‌سازی نامهای جغرافیایی در مقیاس کلان و خرد را به بحث بگذاریم.

واژگان کلیدی: یکسان‌سازی، نامهای جغرافیایی، مقیاس کلان، مقیاس خرد

۱- مقدمه

امروزه در فعالیتهای مختلفی که بر روی کره زمین انجام می‌گیرد، کمتر اقدامی است که از شناخت محیط، موقعیت جغرافیایی، شرایط طبیعی و توان و استعدادهاي آن بی‌نیاز باشد. در این میان نامهای مکانهای مختلف جغرافیایی علاوه بر هویتبخشی به یک مکان خاص، شناسنامه آن نیز به شمار می‌رود. به طوری که اولین چیزی که از یک مکان خاص به ذهن انسان متبادر می‌شود، نام آن مکان می‌باشد که می‌تواند سرمنشاء شناخت آن نیز باشد. بنابراین داشتن نامهای یکسان و مورد قبول همگان می‌تواند کاربردها و مزایای مختلفی برای یک مکان

* - دانش آموخته کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه ریزی ، دانشگاه شهید بهشتی

جغرافیایی خاص به همراه داشته باشد. اما در بسیاری از اوقات در مورد نام یک مکان، چه در مقیاس کلان و چه در مقیاس خرد اسم یکسانی وجود نداشته و یا به دلائل مختلف سیاسی، تاریخی، فرهنگی و غیره مورد قبول همگان قرار نگرفته است. این مسأله می‌تواند در مقیاسهای مختلف، معایب گوناگونی را برای این مکانها دربر داشته باشد. در این راستا این مقاله به بررسی یکسان‌سازی نامهای جغرافیایی مکانهای مختلف در سطوح کلان و خرد می‌پردازد.

۲- عوامل تاثیرگذار در تعیین نامهای جغرافیایی

در تعیین نامهای جغرافیایی، داشتن پیشینه تاریخی و وجه تسمیه آن از مهمترین عوامل محسوب می‌شود. علاوه بر این عامل موارد دیگری در تعیین نامهای جغرافیایی موثرند که عبارتند از:

- ایجاد یک مکان جدید و نامگذاری آن؛
- تحولات مهم سیاسی، مذهبی، تاریخی و غیره مانند تغییر در رژیمهای سیاسی و یا رخداد وقایع مهم تاریخی و مذهبی تأثیرگذار در تعیین و یا تغییر نامهای مکانهای مختلف؛
- توافقات بین المللی در مورد نام یک مکان خاص یا یک مکان جدید؛

۳- یکسان‌سازی نامهای جغرافیایی در مقیاس کلان

مقیاس کلان در این مقاله به اسامی نقاط جمعیتی مختلف مثل کشورها، شهرها و یا اسامی اقیانوسها، دریاها، رشته کوهها و یا هر مکانی که اسامی جزئی فراوانی در آن نهفته باشد، اطلاق می‌گردد. اهمیت این اسامی در هویت بین المللی، ملی، منطقه‌ای و منافع مادی و معنوی آنهاست. به طوری که اسم مورد قبول در سطح بین‌المللی عامل هویت بخشی به آن مکان خاص و تضمین کننده منافع آن است. اسم یک مکان در سطح کلان حتی می‌تواند نشانه تأثیر فرهنگی یک مکان بر مکانی دیگر باشد. مثلاً حوزه فرهنگی ایران مقصدی گسترده‌تر از مرزهای

جغرافیایی آن دارد. به طوری که اسامی شهرها و مکانهای مختلف در کشورهای همچون ترکمنستان، ازبکستان، تاجیکستان، افغانستان، بحرین، عراق، سوریه، ترکیه، ارمنستان، آذربایجان و گرجستان میتواند نشان دهنده گستردگی حوزه فرهنگی کشور ایران باشد (نور آقایی: ۱۳۸۶، ۱۴). به عبارت دیگر نامهای جغرافیایی میتوانند یکی از موارد تعیین قلمرو فرهنگی یک مکان یا کشور در طول زمان باشند. همچنین حفظ و سیانت نامهای جغرافیایی در بسیاری از موارد به دلائل اهمیت مادی و معنوی آنها، برای کشورها و دولتهای مختلف از اهمیت خاصی برخوردار است. خلیج فارس نمونه بارزی در این زمینه است که در سالهای اخیر نام آن از طرف کشورهای حاشیه خلیج مورد تعرض قرار گرفته و خلیج عربی خوانده شده است. اما به دلیل دارا بودن پیشینه تاریخی مستند و قوی (وجود ۶۳ نقشه مهم تاریخی و بسیاری اطلاعات دیگر) همچنان اسم قبلی را حفظ کرده و در سطح بین‌المللی نیز به همین نام شهرت دارد (دومین همایش بنیاد ایران‌شناسی: ۱۳۸۳، ۳-۲۱). این مسأله برای کشور ما بسیار مهم و حیاتی است.

۴- یکسان‌سازی نامهای جغرافیایی در مقیاس خرد

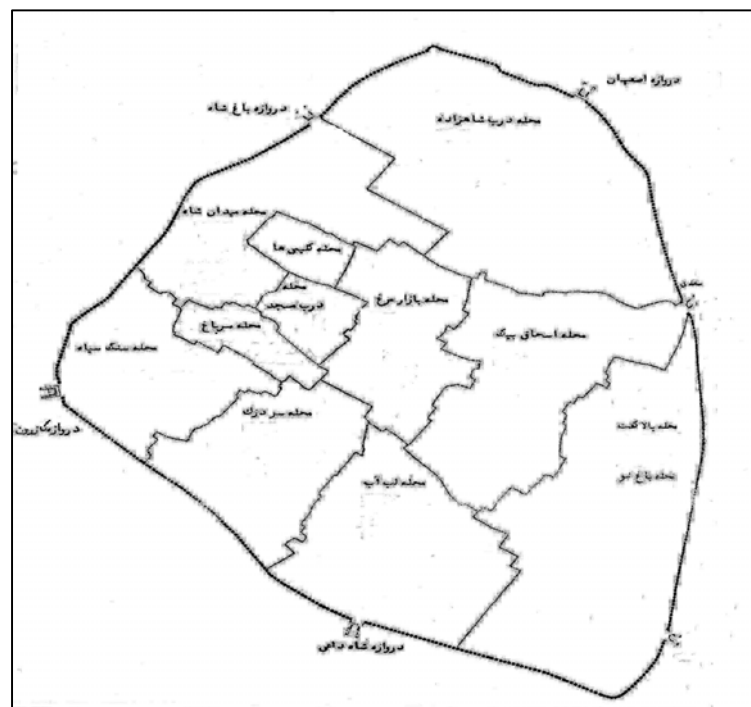
منظور از مقیاس خرد اسامی محلات، خیابانها، کوچه‌ها، آثار تاریخی و غیره است. اهمیت یکسان‌سازی این نامها از بسیاری جنبه‌ها میتواند حائز اهمیت باشد:

- اهمیت تاریخی و هویتی

نامهای قدیمی مکانها میتواند نشان دهنده قدمت و هویت تاریخی آنها باشد. مثلاً نام محلات بخصوص در محلات قدیمی شهرهای کهن به عنوان عاملی هویت بخش به محلات و حتی کل شهر تلقی میشود. به عبارت دیگر از مولفه‌های امروزی یک محیط پایدار، برخورداری از حس مکان و هویت خاص است (<http://report.aruna.ir>). این تعلق مکانی علاوه بر بافت و کالبد محله تا حدود زیادی

به اسم آن مکان برمی‌گردد. این مسأله در محلات قدیمی و آثار تاریخی نمود بیشتری دارد. مثل محلات بافت قدیم شهر شیراز که این محلات عامل هویت بخش به شهر شیراز و نشان دهنده قدمت آن می‌باشند. ساختار محله‌بندی شهر از زمان کریم خان زند بدین صورت بوده است.

نقشه بافت قدیمی شهر شیراز و محلات قدیمی آن

مآخذ:
کرامت

افسر،
الله، ۱۳۵۳
اهمیت در

هنگام بروز حوادث غیر مترقبه

در هنگام بروز حوادث غیرمترقبه مثل زلزله، سیل و غیره بخصوص در ایران که سازمانها و ارگانهای مختلفی وظیفه کمک و امدادرسانی را بر عهده دارند، یکسان‌سازی نام مکانها می تواند بسیار ضروری واقع شود.

- اهمیت در هنگام مراجعات

مراجعان مختلف برای پیدا کردن یک مکان، بطور غالب و منحصر از نام آن برای جستجو و مراجعه به آن مکان

استفاده می‌کنند. اشخاص ممکن است از طریق پرس و جو، از روی نقشه و یا از طریق تابلوهای راهنما برای یافتن یک مکان استفاده کنند. مراجعان در بسیاری از مواقع با مشکلات مختلفی مواجه می‌شوند. اکثر این مشکلات از عدم یکسان‌سازی نام یک مکان خاص نشأت می‌گیرد.

مثلا ساکنین یک مکان، نام محله، خیابان و یا کوچه خود را با اسم قدیمی می‌شناسند ولی تابلوی آن با اسم قدیمی هماهنگی ندارد یا روی نقشه های راهنما به دلیل عدم یکسان‌نگری، اسامی یک سازمان، ارگان و یا موسسه‌ای خاص اشتباه درج گردیده است. این مسأله در نقشه راهنمای تهران مصداق دارد. در این نقشه موقعیت دانشگاه تربیت مدرس هم در بزرگراه جلال آل احمد و نیز در بلوار کشاورز نشان داده شده است. در حالی که موقعیت اصلی دانشگاه از ابتدا در بزرگراه حلال آل احمد بوده است (مرکز اطلاع رسانی ایران: ۱۳۸۶).

- به لحاظ برخورداری از یک پایگاه داده های جغرافیایی

پایگاه داده‌ها، مجموعه ساده‌ای از داده‌های رابطه‌ای است که دستیابی کنترل شده و مطمئن به آن میسر است. پایگاه داده‌ها بین داده‌های مکانی و توصیفی رابطه برقرار می‌کند. ایجاد پایگاه داده و مدیریت آن از مهمترین بحثهای مدیریت داده‌های توصیفی است (یاسوری: ۸۰، ۱۳۸۳). در واقع اطلاعات ورودی به سیستمهای اطلاعات جغرافیایی شامل اطلاعات فضایی یعنی طول و عرض جغرافیایی و ارتفاع (X,Y,Z) و اطلاعات غیرفضایی است. اطلاعات غیرفضایی نیز دربرگیرنده کلیه اطلاعات، ویژگیها و مشخصات و خصوصیات عوارض موجود در کره زمین است (یاسوری: ۳۱-۳۲، ۱۳۸۳). در این میان اسم یکسان یک عارضه جغرافیایی عامل مهمی جهت ذخیره و استفاده از اطلاعات این عارضه در برنامه‌ریزیهای مربوط به آن است.

۵- نتیجه‌گیری

همان طور که ملاحظه گردید، یکسان‌سازی نامهای جغرافیایی در سطوح مختلف (کلان و خرد) و همچنین در جنبه‌های مختلف (سیاسی - امنیتی، تاریخی - فرهنگی و علمی - فنی) دارای اهمیت بسیاری است. شاید در یک نگاه سطحی این مسأله چندان مهم نباشد. ولی همانطور که این موضوع از جهات مختلف مورد بررسی و کالبد شکافی قرار گرفت، اهمیت و توجه فراوان به آن بسیار لازم و ضروری می‌باشد. بنابراین اهمیت دادن به این موضوع مستلزم در نظر گرفتن موارد زیر می‌باشد:

- وجود يك مركز يكسان‌سازی نامهای جغرافیایی و حتی تأسیس يك موزه در این زمینه؛
- اهمیت دادن به نظر مردم در نامگذاری اسامي؛
- شناسایی اسامي قدیمی مکانهای خاص و هماهنگ نمودن آنها با نقشه‌های جغرافیایی؛
- هماهنگ کردن نام مکانها بین سازمانهای مختلف؛
- گردآوری پیشینه مکانهای جغرافیایی بر اساس مستندات و اسناد و مدارك معتبر بخصوص در مقياس کلان چرا که ممکن است این اسامي از طرف کشورهای دیگر مورد تعرض قرار گیرد؛
- حتی الامکان حفظ اسامي قدیمی میادین، خیابانها و کوچه ها و عدم تعویض این اسامي به دلائل مختلف و در نتیجه حفظ خاطرات و نوستالژی شهری.

منابع مورد استفاده

- ۱- افسر، کرامت الله، «تاریخ بافت قدیم شیراز» انجمن آثار ملی، ۱۳۵۳.
- ۲- بنیاد ایران شناسی، «فهرست نقشه ها و راهنمای نقشه های تاریخی خلیج فارس» دومین همایش ملی ایران شناسی، انتشارات بنیاد ایران شناسی، ۱۳۸۳.
- ۳- مرکز اطلاع رسانی ایران، «نقشه چند منظوره تهران بزرگ با آخرین اصلاحات» ۱۳۸۶.
- ۴- نور آقایی، آرش، «حوزه فرهنگی ایران، مقصدي گسترده تر از مرزهاي جغرافياي» روزنامه همشهري، ۱۴ بهمن، ۱۳۸۶.
- ۵- یاسوري، مجيد، «مباني، کاربرد ونرم افزارهاي Gis» انتشارات آستان قدس رضوي، ۱۳۸۳.

6- <http://report.aruna.ir/archives/2007/Apr/18/10420php>